

УДК 61:378.014.1(091)(477.63)

Г.В. Дзяк

ШЛЯХ СЛАВИ ТА ПОШАНИ

*ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
(ректор – академік НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України,
головний редактор журналу Г.В. Дзяк)
вул. Дзержинського, 9, Дніпропетровськ, 49044, Україна
SE «Dnipropetrovsk medical academy of Health Ministry of Ukraine»
Dzerzhinsky str., 9, Dnipropetrovsk, 49044, Ukraine*

Плине хвилюючий для Дніпропетровської медичної академії 2016 рік – рік 100-річного ювілею від заснування. Чи мало це, чи забагато? Для людини, мабуть, багато, а для цитаделі медичної науки та освіти – це вершина професійного розквіту. 100 років непростого розвитку та становлення безумовно щільно пов'язані з буремною історією держави і рідного міста Дніпра на зламі двох тисячоліть, двох століть, двох епох. Саме цей зв'язок і започаткував фундацію слави та пошани нашої "alma mater" як видатного медичного вузу України. 4 жовтня 1784 р. імператрицею Катериною II підписано Указ Сенату, в якому вона звеліла в губернському місті Катеринославського намісництва заснувати Університет з вищою лікарською школою при ньому. Для відкриття вищої медичної школи знадобилось 132 роки після видання цього документа. У 1899 р. і було відкрито Вище гірниче училище, а 15 вересня 1916 р. при ньому створені Вищі жіночі курси, про що повідомлялося в газеті «Русское дело» і в «Екатеринославской земской газете». Цього ж дня у відправі соборного духовенства протоієрей О.Д. Страховський відслужив молебень. Курси мали два відділення – фізико-математичне і медичне.

Першим директором Катеринославських Вищих жіночих курсів став ректор гірничого інституту, професор М.І. Лебедев, деканом медичного відділення – професор Я.М. Должанський. Організатори курсів зіткнулися зі значними матеріальними труднощами, бо уряд не надав ніякого фінансування. Кошти фундаторського комітету склалися із членських внесків, пожертвувань, плати за навчання (250 карбованців за рік). Значну допомогу надав заможний комерсант М.С. Копилов, до якого за порадою професора Д.І. Яворницького звернулося товариство сприяння вищій жіночій освіті, що відало Вищими жіночими курсами. З перших років становлення закладу зусилля її керівників були спрямовані на створення не тільки матеріальної бази, але й наукових шкіл, пошук кадрів, розробку навчальних планів та програм, складання підручників та посібників.

У 1918 р. Вищі жіночі курси увійшли до складу Катеринославського університету, статут якого було розроблено і затверджено комісією під головуванням видатного вченого, академіка В.І. Вернадського. У зв'язку з реформою вищої освіти в Україні медичний факультет університету став самостійним вузом і отримав назву Катеринославська медична академія. Першим ректором призначено видатного вченого-гістолога, професора В.П. Карпова. Він залучив до академії досвідчені науково-педагогічні кадри, помітно зміцнив матеріальну базу (було придбано Олексіївський шпиталь, розпочато будівництво морфологічного корпусу), видано підручник «Начальный курс гистологии». На вшанування пам'яті першого ректора на честь 125-річчя від дня його народження було засновано наукову конференцію «Карповські читання» і медаль В.П. Карпова за найкращі науково-дослідні роботи з теоретичних дисциплін.

Перший ректор Катеринославської медичної академії проф. В.П. Карпов

У 1925 р. відбувся перший випуск 248 лікарів. Розпочалося створення клінічних баз. Перші клініки розташувались у приміщеннях Земської губернської лікарні та лікарні Червоного Хреста. На базі Олексіївської земської лікарні створено пологовий притулок. Нелегкими були ці роки, але вже тоді за складних умов професори М.О. Кабанов, О.І. Тальянцев, І.В. Троїцький, А.Ф. Држевецький, Я.Й. Гальперн, М.С. Кахіані, А.М.Кавецький, С.М. Компанієць, Ф.Г. Цомакіон та інші заклали основу для подальшого розвитку академії, наукових напрямків, створення єдиного медичного товариства, видання журналів «Катеринославський медичний журнал», «Новий хірургічний архів». У ці роки активно формувалися наукові школи: відомого хірурга, професора О.О. Абражанова, який створив новий напрямок у шкірно-пластичній хірургії, талановитого педагога і клініциста-педіатра, професора М.Ф. Руднева, іменем якого названа 3-я міська клінічна лікарня, видатного епідеміолога, академіка Л.В. Громашевського, який заснував кафедру епідеміології.

У 1926 р. введено новий навчальний план, за яким збільшилася кількість годин практичних занять. З 1931 р. інститут почав видавати газету «За соціалістичні медичні кадри».

У 30-і роки з особливою гостротою постало питання державного санітарного нагляду у всіх галузях народного господарства, що зумовило створення в 1931 р. санітарно-гігієнічного факультету. Започаткували його відомі вчені М.Б. Станішевська, Л.М. Горовиць-Власова, І.Л. Штрум, С.С. Каган, М.В. Донич.

У 1937 р. відкрито педіатричний факультет.

За час із 1935 р. до 1941 р. в інституті було захищено 27 докторських і 158 кандидатських дисертацій.

У 1941 р. випущено 644 лікарі. Друга Світова війна перервала мирну діяльність, але виявила відданість і патріотизм численного загону викладачів і вихованців. У серпні 1941 р. інститут було евакуйовано до Ставрополя, де відбувся другий достроковий випуск лікарів. Продовжувалась евакуація інституту до Махачкалі, а потім до Ташкента і Фергани. Робота інституту перебудовувалась відповідно до завдання воєнного часу – підготовки лікарів для фронту. В умовах евакуації (1941-1944) спеціальну підготовку пройшли понад 1000 лікарів. Багато співробітників, випускників, студентів самовіддано боролися на фронті, в партизанських загонах, антифашистському підпіллі, працювали в тилу. Велику роботу проводив створений на базі обласної клінічної

лікарні ім. І.І. Мечникова фронтовий евакогоспіталь №3328, начальником якого був доцент І.М. Кучерявий (у подальшому ректор ДМІ та завідуючий кафедрою загальної гігієни), а працювали в ньому професори Д.О. Василенко, Л.О. Смирнова, М.Я. Хорошманенко. Незабутні для нащадків імена Є.Г. Попкової, Г. Романової, І. Ключова, Л. Тарасової, М.І. Саянної, Г.А. Клешканя, А. Жукової-Церетелі, З.А. Сотської, М.Ю. Демка, М.Т. Есси-Езінга, Р.Р. Кабанова, П.І. Сябра та ін.

У квітні 1944 р. інститут повернувся до звільненого Дніпропетровська. Почалися відбудовчі роботи в навчальних корпусах, клініках, лабораторіях.

Плідно працювали в післявоєнні роки членкореспондент АМН СРСР М.І. Зазибін, професори Т.Є. Гнилорібов, М.В. Міртовський, М.О. Кімбаровський, В.Л. Гербільський, М.М. Денисенко, І.М. Гольштейн, Г.О. Батрак, Л.А. Луковський, Ю.І. Деміховський, Г.Т. Чукмасова, А.І. Дашевський, А.Ф. Зеленський, Г.Д. Христич, В.М. Дзяк, Д.П. Чухрієнко та ін.

Ректор ДМІ (1953-1959 рр.), заслужений діяч науки УРСР, проф. Д.П. Чухрієнко

Упродовж 1956-1962 рр. в інституті працював фармацевтичний факультет. У 1959 р. було відкрито вечірнє відділення лікувального факультету. У 1963 р. створено стоматологічний факультет. На базі великих клінік Дніпропетровська і Кривого Рогу в 1973 р. організовано факультет удосконалення лікарів.

Йшли роки, удосконалювались форми і методи роботи, збагачувалась матеріальна база інституту, зростав його науковий потенціал. Понад 40 тисяч випускників закладу одержали дипломи лікарів. Серед них – майбутній президент НАМН України, академік, міністр охорони здоров'я А.М. Сердюк, міністри охорони здоров'я А.Ю. Романенко та В.О. Бобров, міністр соціального забезпечення України О.М. Лук'яненко; директори НДІ – академік НАН України В.В. Смирнов, член-кореспонденти НАМН України В.О. Бобров, Ю.О. Філіпов, В.М. Коваленко, В.П. Топка, М.Г. Карнаух; Герої Соціалістичної праці М.Г. Желяєва, С.І. Борисенко, С.О. Густилін, Г.А. Андрієнко, Г.К. Комеко, Є.А. Гречанов; Перший народний лікар України В.Н. Василенко та ін.

Понад 100 співробітників інституту надавали допомогу в розвитку охорони здоров'я та вищої медичної освіти в країнах Азії, Африки, Південної Америки, Близького і Далекого Сходу.

Період ректорства професора І.І. Крижанівської (1964-1981) позначився значним зміцненням матеріальної бази вузу і став суттєвим поштовхом для оновлення всіх напрямків діяльності вузу. У вересні 1966 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР за заслуги у розвитку медичної науки, підготовці кадрів та з нагоди 50-річчя від дня заснування інститут нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

Після відновлення навчальних та лікувальних баз академії значно розширився спектр спеціальностей, підвищився якісний склад викладачів, організовано стоматологічний факультет, відкрито нові кафедри, створена центральна науково-дослідна лабораторія. У 1974 р. відкрито підготовче відділення.

Під керівництвом ректора член-кореспондента НАН і НАМН України професора Л.В. Новицької-Усенко (1981-1996) на базі закладу створено факультет іноземних студентів, відкрито медичний ліцей, організовано лабораторію психофізіологічного тестування, значно розширені навчальні та клінічні бази. У 1992 р. розпочато роботу спеціалізованих вчених рад.

20 квітня 1994 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 244 інституту повернено статус академії. Того ж року створено відділ міжнародних зв'язків, а в 1995 р. відбувся перший випуск спеціалістів – іноземних громадян. Академія увійшла до Європейської Асоціації міжнародної освіти. Основними науковими напрямками академії в цей період є вивчення і застосування негемоглобінових переносників кисню; програма “Солоний Лиман”, що об'єднує зусил-

ля 9 кафедр академії; реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця і ревматизм; дистанційне руйнування каменів у нирках і сечовому міхурі; ендопротезування великих і дрібних суглобів; розробка нових препаратів бактеріального походження; комп'ютерне забезпечення наукових досліджень і навчального процесу; розробка та впровадження нових методів діагностики; моніторинг стану навколишнього середовища; фундаментальні морфологічні, нейрофізіологічні, біохімічні дослідження.

Ректор ДМА, член-кореспондент НАН та НАМН України проф. Л.В. Усенко

Протягом 80-90-х років стратегічним завданням гуманізації освіти в умовах розвитку самостійної України стало виховання духовної людини, адекватної запитам нового століття. Діюча в академії програма безперервної гуманітарної освіти студентів тісно пов'язана з професійною підготовкою й охоплювала всі курси. В академії створені всі умови для духовного удосконалювання студентів і їхнього гармонічного розвитку. Невід'ємна частина єдиного керованого виховного процесу – творчість студентів: філософський театр, студентський клуб, вечори українських національних традицій. Вони об'єднали 25 творчих колективів, три з яких мають звання народних. Активно працювали фонд підтримки і пошуку талановитої молоді, фонд соціального захисту, фонд духовного відродження, асоціація студентів-медиків, рада молодих учених, студентське наукове товариство.

Співробітники академії на відкритті пам'ятника «Невідомому офіцеру»

У 1996 р. академію очолив академік, автор цього історичного нарису, зусиллями якого розпочався новітній рівень розвитку академії. Головним стрижнем діяльності став фундаментальний розвиток широковідомих у країні та за кордоном науково-педагогічних шкіл, які

заклали підвалини успіхів сучасних науково-педагогічних напрямів діяльності Дніпропетровської медичної академії, завдяки чому вона стала одним з незаперечних лідерів вищої медичної школи України.

Посвячення в студенти

Ветерани академії

На цей час академія займає площу 85 га, має 8 навчальних корпусів, 6 гуртожитків, НДІ медико-біологічних проблем, лабораторію психофізіологічних досліджень, віварій, сучасну бібліотеку, поліклініку, діагностичний центр, клініку медичної академії, навчально-клінічний центр хірургічної стоматології «Інтер-стом», НПЛ «Нові інформаційні технології в медицині».

В академії функціонують спортивно-оздоровчий табір, спортивний комплекс (басейн, стадіон), їдальні, буфети, кафе, молодіжний центр, університет Золотого віку.

Спортивно-оздоровчий табір

Підготовка фахівців здійснюється 3-х ступенево: довузівська (підготовчі відділення), вузівська (спеціальності – медицина, стоматологія, фармація), післявузівська (інтернатура, магістратура, аспірантура, клінічна ординатура, спеціалізація).

Навчально-виховний процес на 57 кафедрах здійснюють 692 викладачі, зокрема 117 докторів та 372 кандидати наук, 1 академік і 3 член-кореспонденти НАМН України, член-кореспондент НАН України, 7 академіків Академії наук вищої школи України, 8 заслужених діячів науки й техніки, 2 заслужених працівники вищої школи та народної освіти, заслужений працівник охорони здоров'я, 2 лауреати Премії Президента для молодих вчених, 2 лауреати премії КМ України, заслужений працівник фізичної культури і спорту, 10 заслужених лікарів, 10 лауреатів Державної премії України.

Басейн

Тільки за останнє п'ятиріччя ці винагороди здобули:

2010 р. – державні премії України в галузі науки і техніки присуджено за підручник «Хірургія в 2-х томах» професорові Я.С. Березницькому та к. мед. н. Г.Ю. Хапатьку – кафедра хірургії № 1;

2012 р. – почесне звання «Заслужений працівник охорони здоров'я» присвоєно професорові А.Д. Дюдюну, завідувачу кафедри шкірних та венеричних хвороб;

2014 р. – державні премії України за комплексну міжрегіональну роботу «Розробка та впровадження системи зменшення техногенного навантаження територій населення екологічно кризових регіонів України» удостоєна професор Е.М. Білецька, завідувач кафедри загальної гігієни;

2014 р. – лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за роботу «Нові технології в діагностиці та лікуванні хвороб вуха, горла і носа» разом з групою колег став завідувач кафедри оториноларингології професор В.В. Березнюк.

2016 р. – почесне звання «Заслужений лікар України» присвоєно Г.П. Кузьміній, професору кафедри терапії, кардіології та сімейної медицини ФПО.

Їхні наукові здобутки є гідним внеском нашої академії до скарбниці Великої науки України.

Сучасні наукові школи ортопедів-травматологів (професори О.Є. Лоскутов, Л.Ю. Науменко), хірургів (професори Я.С. Березницький, В.І. Десятерик), анестезіологів-реаніматологів (професори Л.В. Новицька-Усенко, О.М. Клигуненко), урологів (професор В.П. Стусь), невропатологів (професор Л.А. Дзяк), терапевтів (професор Т.О. Перцева), отоларингологів (професор В.В. Березнюк), гігієністів (професор Е.М. Білецька) та інші не тільки дістали визнання, сказали своє слово в науці, але постійно піклуються про гартування молодого покоління.

Успішно працюють 3 спеціалізовані вчені ради: з анестезіології, інтенсивної терапії, хірургії, ЛФК та спортивної медицини, педіатрії, кардіології, гастроентерології, травматології та ортопедії, нормальної анатомії, гістології, ембріології, захисту кандидатських і докторських дисертацій.

У закладі започатковано нові наукові розробки, присвячені діагностиці і лікуванню гіпертонічної хвороби залежно від гіпертрофії лівого шлуночка та ремоделюванню міокарда, профілактиці перинатальних наслідків та методів збереження репродуктивного здоров'я, розробці

нових конструкцій вітчизняних ендопротезів суглобів, адаптації та реабілітації здоров'я дітей промислового регіону, імуноморфології пухлин, діагностиці, профілактиці та лікуванню СНІДу.

Високий рівень наукових розробок допомагають підтримувати спеціалізовані вчені ради, наукометричні наукові журнали, які випускає академія – «Медичні перспективи», «Урологія», «Дерматовенерологія, косметологія, сексопатологія», а також перший в Україні електронний фаховий журнал «Морфологія», які увійшли до 9 провідних міжнародних наукометричних баз, каталогів численних наукових міжнародних медичних журналів.

Науково-дослідний сектор, як важливий суб'єкт науково-практичної діяльності вузу, забезпечує виконання науково-прикладних досліджень та освітнянських послуг на десятки мільйонів гривень щорічно.

Рівень високого наукового рейтингу академії чітко віддзеркалює 23 місце, яке вона посіла за даними всесвітньої наукометричної бази Scopus у 2016 році.

Підготовка іноземних громадян на довузівському, додипломному і післядипломному рівнях (аспірантура, магістратура, клінічна ординатура) з 1990 року стала невід'ємною та вагомою часткою освіти в нашій академії для студентів з 52 країн світу.

Посвячення в лікарі

Наш педагогічний колектив головним завданням вважає постійне вдосконалення якості навчального процесу – такого, який відповідає вимогам ХХІ століття.

В основу ефективності навчання покладена концепція реформування системи підготовки лікарів в Україні і приведення її у відповідність до потреб ринку праці та європейських вимог.

Іноземні студенти на кафедрі загальної гігієни

В умовах нашої академії це визначило напрями розвитку освіти, створення цілісної системи безперервного професійного розвитку лікарів, забезпечення поглибленої підготовки у відповідності змісту навчання реальним умовам роботи лікаря, використання новітніх освітянських форм тощо.

Відповідно до новітніх вимог до модернізації навчання в академії розроблено стандарт «Магістр медицини», підготовлено матеріали щодо ліцензування академії з підготовки магістрів та докторів філософії з медицини, стоматології та фармації.

На сьогодні перед вищою медичною освітою поставлені системні завдання щодо приведення додипломної та післядипломної підготовки лікарів у відповідність до європейської практики, а саме створення адекватних умов для формування у студентів готовності до самоосвіти як основи формування когнітивної компетентності.

Прагнення до бездоганності та майстерності викладання, потужні зусилля з реформування та глибокого й постійного удосконалення навчання дає свої позитивні результати. Так, за даними консолідованого рейтингу, з 200 вищих навчаль-

них закладів України наша академія у 2015 році посіла п'яте місце з ВНМЗ.

Академія регулярно бере участь у роботі міжнародних освітніх виставок, і за останні роки двічі удостоєна золотих медалей за активне впровадження в навчально-виховний процес нових технологій.

Так, у березні 2011 року на міжнародній виставці «Сучасні навчальні заклади – 2011 р.» ДЗ «ДМА» нагороджено золотою медаллю. Жовтень 2011 р. – ми здобули диплом із золотою медаллю лауреатів конкурсу у виставці «Інноватика в сучасній освіті».

Березень 2012 р. – отримано диплом та золоту медаль за активну роботу з модернізації системи освіти. Жовтень 2012 р. – ДЗ «ДМА» відзначений дипломом і золотою медаллю на четвертій міжнародній виставці в номінації «Інноватика у співпраці ВНЗ з ринком праці». Ці нагороди – міжнародне визнання нашої академії. У 2012 р. ДЗ «ДМА» визнаний одним із трьох найкращих вищих навчальних закладів України, а його ректор Г.В. Дзяк став лауреатом премії.

Травень 2013 р. – на IV міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти 2013» відзначено

високою нагородою рейтингового конкурсу «Лідер наукової та науково-технічної діяльності». Жовтень 2013 р. – на V національній виставці ДЗ «ДМА» отримав звання лауреата конкурсу першого ступеня.

Березень 2014 р. – на міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2014» наша академія була відзначена високою нагородою «Лідер міжнародної діяльності» та сертифікатом якості наукових публікацій. Жовтень 2014 р. –

досягнення ДЗ «ДМА» були відзначені дипломом лауреата першого ступеня на VI національній виставці.

Березень 2016 р. – на VII міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016» академія вкотре виборола високе звання переможця конкурсу «ГРАН ПРФ. Лідер наукової та науково-технічної діяльності», а за якість наукових публікацій удостоєна сертифікатом на підставі високих показників наукометричної бази Scopus.

Лекція – фундамент знань

Гордістю академії є створені медичний та діагностичний центри, консультативна поліклініка, в яких наші провідні фахівці ведуть прийоми мешканців міста та області.

Зважаючи на запити практичної охорони здоров'я, ми підсилили акценти щодо підготовки сімейних лікарів: організували відповідну кафедру післядипломної підготовки, активно її зміцнюємо й розвиваємо.

Академія має всі умови для подальшого підвищення якості підготовки лікарів, гідних працювати у XXI столітті, та розвитку медичної науки.

Поряд із фаховою підготовкою в академії приділяється велика увага духовному, інтелектуальному розвитку студентської молоді. Адже

унікальність професії лікаря, яка передбачає і моральність, і благородство душі, і глибину емоцій, полягає в тому, що особистість медика відіграє важливу роль у зціленні хворого.

Формуванню у студентів високих моральних якостей, збереженню історичних традицій закладу і вшануванню блискучих вчителів і видатних вчених академії безсумнівно сприяє унікальний музейно-меморіальний комплекс, до складу якого входять анатомічний музей, діарама «Бережіть мир», народний музей, пам'ятник воїнам-медикам, алея бюстів і скульптурних портретів видатних вчених-медиків, представників клінічного і профілактичного напрямків медицини.

Народний музей

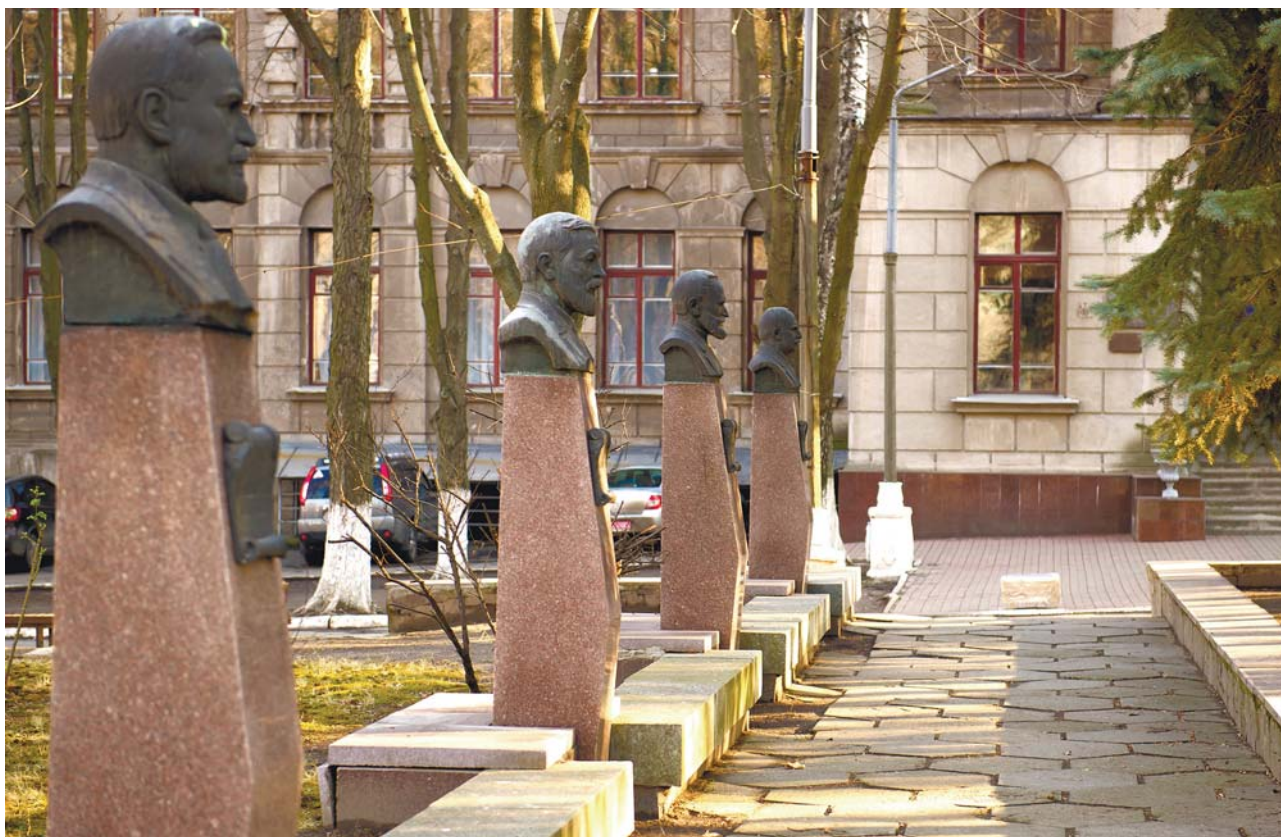
Пам'ятник воїнам-медикам

Велику популярність мають на студентських вечорах танцювальні студії «Ерідан», «Dansefect», танцювальний ансамбль «Каскад», шоу-балет «Екскурс», вокальні групи «Паприка», «Шарм» та інші.

Протягом багатьох років особлива увага в академії приділяється волонтерському руху, зокрема функціонує благодійний центр «Паросток», благодійне об'єднання «Джерело», волонтерська організація «Надія» та інші, допомога яких спрямована на опіку знедолених дітей у будинках малюка, на допомогу людям по-

хилого віку, ветеранам, соціально не захищеним людям та останнім часом – воїнам АТО.

Безперечно, що такі прекрасні риси особистості, як творча обдарованість, творча сміливість, культура, інтелігентність, освіченість, милосердя – важливі якості сучасного лікаря. Вони є запорукою його професійних успіхів, підґрунтям для того, щоб посісти гідне місце в суспільстві, де найвищою метою є піклування про здоров'я, гідне життя громадян незалежної України.

Алея видатних вчених-медиків біля морфологічного корпусу

100 років, 100 кроків академії у благородній справі наполегливого творчого пошуку ефективних методів підготовки майбутніх лікарів дозволяє стверджувати, що інтеграція навчального процесу й реальної практики з глибокими науковими розробками стали запорукою підготовки висококваліфікованих фахівців. Без зайвої скромності вважаємо, що відома в країні та далеко за її межами «кузня кадрів» робить неоціненний внесок у розвиток української медичної науки та охорони здоров'я.

Адже головне, чого досягла наша академія, – це зберегла і розвинула потужний творчий

потенціал викладачів, під керівництвом яких, завдяки їх праці та знанням виховано багато поколінь лікарів вищого гатунку. Ми по праву пишаємось славними сторінками історії нашого вузу, його легендарними традиціями, іменами видатних вчених, педагогів, лікарів.

Із гордістю охоплюючи поглядом пройдений шлях і сьогодення, неможливо утриматися від побажань на майбутнє. Вони стосуються збереження як найвищої цінності і відданості історичним надбанням славетного закладу, глибокої пам'яті щодо особистостей, які виборювали її славу і визнання.

Минуле, сучасність і майбутнє мають бути пов'язані любов'ю до академії для всіх, кого прихилило її велике материнське серце, бо саме

вона єднає покоління, формує і виховує особистості, відкриває шлях до професійного життя десяткам тисяч молодих лікарів.

З ювілеєм тебе, рідна alma mater!